

Genişletilmiş Özet

Giriş

Alkol ve madde kötüye kullanımı; yasal olarak denetim, önleme, müdahale stratejileri, tedavi ve rehabilitasyon çabalarının etkin bir şekilde devam etmesine rağmen, tüm dünyada önemli bir sağlık sorunudur. İçselleştirilmiş damgalama, madde kullanım bozukluğu olan bireylerde tedavi sürecini olumsuz etkileyen bir süreç olarak görülmektedir. Madde kullanım bozukluğu olan bireylerde damgalamayı değerlendirmek için psikometrik olarak ülkemizde kullanılan ölçekler sınırlıdır. Genellikle ruhsal hastalıklarda içselleştirilmiş damgalama ölçeği kullanılmaktadır. Araştırmanın amacı; madde kullanım öyküsü olan bireylerde içselleştirilmiş damgalama düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçüm aracı olan Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği Türkçe formunu literatüre kazandırmaktır.

Yöntem

Metodolojik dizaynda gerçekleştirilen araştırma, bir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde 04.04.2016-01.05.2016 tarihleri arasında, Adalet Bakanlığı'ndan kurum izni ve İstanbul'da bir üniversiten etik izni alındıktan sonra gerçekleştirildi. Araştırmanın örneklemini, denetimli serbestlik biriminde grup çalışmasına gelen, araştırmayı katılmayı kabul eden 260 kişi oluşturdu. Araştırmanın örneklemini oluşturmada evreni bilinen örnekleme yöntemi %95 güven aralığı, %5 hata payı ile hesaplandı. Araştırmanın verileri tanımlayıcı özellikleri belirlemek için bilgi veri formu, eş-paralel form geçerliliği için Ruhsal Hastalıklarda İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği (RHİDÖ) ve yazar izni alındıktan sonra Türkçe ye uyarlamak için Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği ile toplandı. Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği, Luoma ve arkadaşları tarafından 2012 yılında geliştirilen 40 soruluk, 3 bölümden oluşan bir ölçektir. 5'li likert tipinde olan ölçeğin; birinci kısmı Öz-değersizlik, ikinci kısmı Damgalanma Korkusu üçüncü kısmı ise, Damgalanmadan Kaçınma ve Değerleri Yitirme iki alt boyutlarından oluşmaktadır. Öz değersizlik alt boyutu; 8 sorudan oluşmaktadır, "beceriksizlik" hariç bütün alanları ölçmektedir ve iki maddesi de utancı temsil etmektedir. Matris ilişkisinde çoğunluğu orta düzeyde korelasyon ($r = ,15 - ,5$) göstermektedir. Damgalanmadan Korkma alt boyutu; 9 maddeden oluşan alt boyutun korelasyonu $r = ,15 - ,6$ arasında değişmektedir. Her etki alanını ölçen bir soru yer almaktadır. Damgalanmadan Kaçınma ve Değerlerin Yitimi alt boyutları; 13 madde Damgalanmadan Kaçınma ve 10 madde de Değerlerin Yitimi alt boyutunun altında toplanmaktadır. Bu yüzden iki alt boyut olarak değerlendirmeye alınmaktadır. Ölçeğin 19., 20., 22., 23., 25., 29., 30., 31., 38., 39. maddeleri ters kodlanmaktadır. Araştırmanın verileri kapsam geçerliliği, güvenilirlik analizi, eş değer form için Pearson korelasyon, Spearman Brown korelasyonu, madde toplam için Pearson korelasyonu, doğrulamalı faktör analizi, iç tutarlılık değerlendirildi.

Bulgular

Ölçeğin kapsam geçerliliği doğrultusunda 6 uzman akademisyen psikiyatri hemşiresi ve 2 psikiyatri uzmanından Türkçe formu görüş alındı. Madde 32 kapsam değeri düşük çıkınca soru tekrar değerlendirilerek, ölçeği geliştiren Dr. Luoma'dan geri bildirim alındı. Ölçeğin güvenilirlik analizlerinde iç tutarlılık kat sayıları hesaplanmış ve ölçek toplam puanında kat sayısı ,77 olarak bulunmuştur. Paralel form güvenilirlik analizinde Ruhsal Hastalıklarda İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği kullanılmıştır. İki ölçek arasında pozitif yönde orta düzeyde bir korelasyon olduğu bulundu ($r = ,60; p < ,001$). Madde toplam korelasyonları incelendiğinde; ,30 ile ,63 arasında değişim gösterdiği görüldü. Gluttman güvenilirlik kat sayı ,74 ve Spearman-Brown korelasyonu ,75 olarak bulundu. Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği Türkçe Formunun model uyumu için doğrulamalı faktör analizi sonucu serbestlik derecesi 1,67 olarak bulundu. RMSEA değeri; 0,051 olarak bulundu. Buna göre SRMR değeri 0,06, GFI değeri 0,81, ve CFI değerleri de 0,83 olarak bulundu. Bu nedenle modifikasyona gidildi. Modifikasyon sonrası doğrulamalı faktör analizi sonucu serbestlik derecesi 1,34, RMSEA değeri; 0,036, SRMR değeri 0,06, GFI değeri 0,84, ve CFI değerleri de 0,90 olarak bulundu ($p < ,05$).

Tartışma

Ülkemizde yapılan araştırmalarda alkol-madde kullanan hastalarda içselleştirilmiş damgalamayı ölçmek spesifik bir ölçüm aracı yoktur. İçselleştirilmiş damgalamayı ölçmede sıklıkla Ruhsal Hastalıklarda İçselleştirilmiş Damgalama ölçeği kullanılmaktadır. İki ölçekte içselleştirilmiş damgalamayı ölçmekle birlikte Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği madde kullanımı olanlara özgü farklı alt boyutlardan oluşan bir ölçektir. Ölçeğin ülkemizde güvenilir bir şekilde kullanılması uygun olmak ile birlikte, veriler denetimli serbestlikte toplandığı için sadece kısıtlı bir örnekleme temsil etmektedir. Araştırmada kullanılan ölçeğin farklı merkezlerde, uzun dönem tedavi gören bireylerde, daha büyük örnekleme yapılması önerilmektedir. Madde kullanımı olan bireylerde içselleştirilmiş damgalamayı ölçmek ve etkileyen faktörleri belirleme önemlidir. Ayrıca, içselleştirilmiş damgalamanın madde kullanımı olan bireylerin yaşamını nasıl etkilediğini öğrenmek adına ölçek klinikte, rehabilitasyon merkezlerinde ve ayaktan tedavi birimlerinde etkin bir şekilde kullanılabilir. Ölçeğin, damgalamayı önleme yönelik yapılan psikoeğitim ve tedavi destek programlarının etkinliğini ölçmede de etkin olarak kullanılabilirdiği düşünölmektedir.

Sonuç

Çalışmadan elde edilen veriler, Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeği Türkçe Formunun alkol-madde kullanımı olan hastalarda içselleştirilmiş damgalamayı değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracıdır. Eş değer form, iki yarı güvenilirlik değerleri ve korelasyon değerleri ölçeğin güvenilirlik analizi sonucunda güvenilir bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda da ölçeğin geçerli olduğu söylenebilir. Ülkemizde bu grupta içselleştirilmiş damgalamayı ölçecek bir araç bulunmadığından dolayı Madde Kullanımında İçselleştirilmiş Damgalama Ölçeğinin çalışmalarda kullanılması uygun olacaktır.